

בין הרמב"ם לנעמי שמר: סעודת ראש השנה כחוויה משפחתית

שולחן החג יכול להפוך לחוויה משפחתית מלאה משמעות. גם לאונרד כהן ונתן יונתן מוזמנים ואפשר לדבר על דיאטה או על סדנת כעסים כחלק מתהליך של תשובה – מתוך דיון פתוח, שירת פיוטים ועיון מרענן במקורות

כ"ח באלול תשפ"ה 21/09/2025

ספרים שעוסקים בחג נועדו בדרך כלל לעיון מלומד. מעטים נולדו כדי לשבת ממש ליד הצלחות. ספרו של הרב ד"ר יוחאי מקבילי, "ראש השנה – מפגש אישי ומשפחתי עם רעיונות ומעשים מרכזיים", מבקש להחזיק את שני הקצוות יחד: להציע עומק הלכתי-הגותי בצד חוויה ביתית, נגישה וצבעונית. "רצייתי לייצר משהו אחר, מדריך אלבומי, צבעוני ונגיש", הוא אומר, "לא סידור מעוצב ולא עוד ספר עיון, אלא ליווי ממשי לאדם ולמשפחה, סביב שולחן החג, בבית הכנסת ובהכנות שלפניו". זה מוצר שמכוון למתנה, אבל נבנה לשימוש חוזר בליל החג ובבית הכנסת. הוא לא מחליף את הסידור, אלא, לדברי מקבילי, מלווה אותו.

ברקע ניצבת סדרת "שירה חדשה" של "מפעל משנה תורה", שמפיק מהדורות מבוארות של כתבי הרמב"ם ומנגיש אותם לקהל הרחב. גם הסדרה הזאת למעשה מבקשת "לשלב בין עולם ההגות והעיון האקדמי עם עולם ההלכה". "המטרה שלי", אומר מקבילי, "היא להנגיש את ההגות הגדולה של הרמב"ם ושל המסורת היהודית בצורה נאמנה ובשפה שמדברת ללב האדם המודרני בבית ובמשפחה, בבית הכנסת, בהכנה לחג ובמפגש החברתי". כך הופכת הגותו של הרמב"ם מתשתית ספרותית-עיונית למדריך שימושי לחיים ולחג.

לכוונן את החיים

מקבילי הוא מומחה להגות הרמב"ם והמייסד של "מפעל משנה תורה". לכן, לא מפליא שגם בלב המהלך הזה עומדת הצעה רמב"מית מובהקת: לא לנהל את ימי הדין מפחד, אלא מתוך אהבה. מקבילי מנסח מחדש את צירי החג – דין, תשובה והמלכה – ומציע להפוך את נקודת המוצא: "הרמב"ם הציע מהפכה מחשבתית, לחיות לא מתוך יראה, אלא מתוך אהבה", מסביר מקבילי, ומראה איך רעיונות גדולים יכולים להתפרט לרזולוציות קטנות: "גם להפסיק לכעוס או לעשות דיאטה הם חלק מן התשובה". ההגדרה הזו של תשובה – כוונן כולל של החיים – הופכת את רעיון התשובה והימים הנוראים לרלוונטיים לכל אחד בעידן הנוכחי.

אבל החידוש שבספר איננו רק בתוכן ובתפיסת העולם העומדת מאחוריו – הוא גם בשפה התרבותית שהוא מציג. למשל, לצד פיוטים מסורתיים, משובצים בספר שירים עבריים מוכרים ואפילו קולו המחוספס של לאונרד כהן. "רציתי להראות שהמסרים הללו יכולים לדבר גם בשפה התרבותית של ימינו. לכן שילבתי גם שירים של נעמי שמר, נתן יונתן ואפילו לאונרד כהן", אומר מקבילי. "החיבור הזה מאפשר גם למי שמגיע מרקע חילוני או תרבותי אחר למצוא נקודת חיבור אישית לחג". כך נפתח מרחב שיחה ונוצר גשר בין מי שגדל על זמירות ופיוטי בית הכנסת למי שגדל על פלייליסט אחר, ושניהם יכולים להרגיש בבית.

הספר בנוי כמדריך שימושי: דפי לימוד לקראת החג, מסגרת חיה לסדר הסימנים, הצעות לטקסי שולחן וקישורים טבעיים לפיוטי התפילה. כלומר, כלים פרקטיים שמאפשרים להרים שיח משמעותי סביב הצלחת. ואכן, הממד המשפחתי של הספר מתרחש בעיקר סביב הסעודה. נוסף לשילובים התרבותיים, מופיעים בספר הנחיות, קטעי קריאה ורעיונות קצרים כהצעה לשיחה משותפת סביב השולחן, וגם שאלות פתוחות שמציתות דיון. "המטרה היא להפוך את השולחן למרחב חווייתי שבו גם הילדים, גם המבוגרים וגם מי שפחות בקיא במקורות, או מי שלא מגיע לבית הכנסת, יוכלו לקחת חלק".

פנייה אל אומות העולם

מקבילי מזכיר שראש השנה איננו נסגר בגבולות הלאום היהודי. "הרמב"ם מזכיר לנו שראש השנה הוא חג יהודי אבל יש לו מסר אוניברסלי לכל האנושות". יש כאן קריאה להנהגה ישראלית שמביטה פנימה, אך גם מדברת אל העולם. זו אמירה שיש בה מידה של אומץ – לחגוג חג יהודי מאוד, ועדיין לנסח מתוכו את מקומו של האדם באשר הוא, של הטוב, ושל האחריות המוסרית כלפי כול. ואולי זו אמירה המתאימה במיוחד בימים אלה שבהם העולם נושא עיניים אל ישראל. "הטובים שבהם מצפים לשמוע מאיתנו על מקומו של האדם בעולם. זהו מסר עמוק שמעניק לראש השנה עוצמה ייחודית".

בסיום, מקבילי מסכם את המהלך כולו ואת התפיסה העומדת מאחוריו: "ראש השנה הוא הזמנה להיות אדם גדול, לחיות מאהבה. לא רק מיראה, אלא חיים מלאים של תשובה ושמחה, מתוך רצון לחפש את האמת ואת הטוב שלנו ושל העולם כולו. זו המהפכה שהרמב"ם מציג וראש השנה הוא הזדמנות לעשות זאת יחד: לכוונן מחדש את החיים שיהיו מקיפים ומלאי התמסרות ואהבה, וזה מסר רלוונטי היום במדינת ישראל עם ההזדמנויות שיש לנו, הרבה יותר מאשר לפני מאות שנים". בימים של חיפוש כיוונים, זו בדיוק המנגינה שרבים רוצים לשמוע: מסורת בעלת עומק, שגם מדברת אל הלב.